

In de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport bestond er bij enkele fracties behoefte een aantal vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de brief 29 november 2016 inzake Opdracht evaluatie Wet afbreking zwangerschap (Kamerstuk 30 371, nr. 36).

De voorzitter van de commissie,
Lodders

Adjunct-griffier van de commissie,
Sjerp

Inhoudsopgave	blz.
I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
II. Reactie van de Minister	10

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brief van de Minister betreffende de opdracht tot een evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap. Genoemde leden zijn van mening dat er hulp geboden moet kunnen worden aan vrouwen die zich als gevolg van een ongewenste zwangerschap in een noodsituatie bevinden, waarbij ook bijzondere aandacht moet zijn voor de bescherming van het ongebooren leven. Zij zijn het eens met het verzoek van de Minister om in de evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap (Waz) aandacht te besteden aan mogelijke knelpunten in de wetgeving.

De leden van de VVD-fractie kunnen zich vinden in de specifieke aandachtspunten van de Minister, te weten de registratie bij abortushulpverlening en de wensen van het veld in deze, de samenwerkingsovereenkomsten tussen de klinieken en ziekenhuizen en aandacht voor de samenloop van de Wet afbreking zwangerschap met andere wetten. In haar brief geeft de Minister aan dat het evaluatietraject gemiddeld achttien maanden in beslag neemt en dat zij er op stuur medio 2018 over de resultaten te kunnen beschikken. De leden van de VVD-fractie vragen de Minister om kort uiteen te zetten wat de gevolgen van deze evaluatie zijn voor het concept-wetsvoorstel tot wijziging van de Wet afbreking zwangerschap inzake het mogelijk maken van de abortuspil bij de huisarts, dat momenteel ter beoordeling ligt bij de Raad van State. Genoemde leden zijn van mening dat deze wijziging een wenselijke is, daar het de geest van de wet onderschrijft en vrouwen in noodsituaties een meer toegankelijke mogelijkheid tot hulp biedt. Deze leden vragen de Minister of de mogelijkheid blijft bestaan om deze wijziging te realiseren wanneer de wet nog geëvalueerd wordt.

Vragen en opmerkingen van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling de opdracht aan ZonMw tot evaluatie van de Wet Afbreking Zwangerschap gelezen. Genoemde leden merken op dat het een groot goed is dat vrouwen zelf kunnen beslissen of zij hun zwangerschap al dan niet uit dragen. Zij staan achter het doel van de wet, hulp bieden aan vrouwen die zich als gevolg van een ongewenste zwangerschap in een noodsituatie bevinden en daarbij zo veel mogelijk bescherming bieden aan het ongebooren menselijk leven. Deze leden zijn blij met de in de wet opgenomen waarborgen voor een zorgvuldige besluitvormingsprocedure. De door de Minister opgenomen vragen voor de evaluatie: zijn er knelpunten in de huidige wet, is de registratie nog goed vormgegeven, loopt de samenwerking tussen klinieken en ziekenhuizen goed en hoe kan dit beter en tot slot de samenloop met andere wetten, achten de leden van de PvdA-fractie voldoende voor een goede evaluatie van de Wet Afbreking Zwangerschap

Vragen en opmerkingen van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brief van de Minister over de evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap. Genoemde leden hebben naar aanleiding van de brief onderstaande opmerkingen en vraag.

De leden van de SP-fractie staan positief ten opzichte van het uitvoeren van een evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap. Genoemde leden constateren dat het uitvoeren van een vrijwillige abortus wordt vergoed vanuit de basisverzekering en dat het eigen risico van toepassing is. Het eigen risico werpt een financiële drempel op, die bepalend kan zijn in de keuze voor een abortus. Zij zijn van mening dat financiële factoren de keuze voor een abortus geenszins mogen beïnvloeden. Kan de Minister het effect van het bestaan van financiële drempels meenemen in de evaluatie opdracht, gericht aan het bestuur van ZonMw?

Vragen en opmerkingen van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de opdracht voor de evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap. Genoemde leden constateren dat het verzoek vanuit de Kamer om de werking van deze wet te evalueren ter hand is genomen, maar wel op een enigszins beperkte wijze. Er is naar mening van deze leden op dit moment immers veel te weinig bekend of de huidige abortuspraktijk zorgvuldig is. Voor de leden van de CDA-fractie geldt dat abortus niet mag worden ingezet als een late vorm van anticonceptie. Iedere vorm van menselijk leven heeft immers recht op bescherming. Dat geldt ook voor het ongeboren menselijk leven. Deze leden hebben enkele vragen bij de brief van de Minister.

De Minister schrijft in haar opdrachtbrief aan ZonMw dat een belangrijke vraag in deze evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap (Waz) is of er knelpunten in de wetgeving zijn. Tegelijk ligt er op dit moment een conceptwetsvoorstel bij de Raad van State om de Waz te wijzigen, met als doel de abortuspijl bij de huisarts mogelijk te maken. De leden van de CDA-fractie vragen of het niet beter is eerst de evaluatie van de wet af te wachten, voordat nieuwe wetgeving wordt ingezet. Een actueel inzicht verkrijgen in de werking van de Waz is naar mening van de leden van de CDA-fractie daarvoor eerst noodzakelijk. Is de Minister bereid om de procedure rond het wetsvoorstel uit te stellen tot na het verschijnen van de evaluatie? Zo nee, waarom niet?

De leden van de CDA-fractie constateren dat de reikwijdte van de opdrachtverlening aan ZonMw nogal beperkt is. De Minister geeft aan dat de knelpunten in de regelgeving onderzocht moeten worden, en dat daarbij specifiek gekeken moet worden naar de registratievereisten, de samenwerkingsovereenkomsten en de samenloop met andere wetten. Genoemde leden vragen of de Minister de opdrachtverlening zou kunnen uitbreiden. Kan in de evaluatie ook worden meegenomen welke (nieuwe) internationale ontwikkelingen en wetenschappelijke kennis over (gevolgen van) de abortuspraktijk er zijn?

Deze leden vragen of er in het evaluatieonderzoek ook gekeken wordt of de beraadtermijn nageleefd wordt conform de bedoeling van de wetgever, en of er aanleiding is om een meer concrete invulling te geven aan de beraadtermijn.

Voorts vragen de leden van de CDA-fractie of in het evaluatieonderzoek ook de vraag meegenomen kan worden hoe in de praktijk met het criterium noodsituatie van de vrouw wordt omgegaan. Kan hierbij meegenomen worden de vraag of er grond is voor wijzigingen of verdere concretisering van de Wet of het Besluit ten aanzien van het kernbegrip de «onontkoombare noodsituatie van de vrouw»?

De leden van de CDA-fractie vragen of in het evaluatieonderzoek meegenomen kan worden of de levensvatbaarheidsgrens die in de praktijk gebruikt wordt, nog voldoet aan de meest recente stand van de wetenschap?

Tevens vragen genoemde leden op welke wijze ZonMw deze evaluatie zal uitvoeren. Wordt een begeleidingscommissie van deskundigen ingesteld? Zo ja, welke organisaties en deskundigen worden daarbij betrokken?

Ten slotte vragen zij of de Minister bereid is de Waz in het vervolg periodiek, bijvoorbeeld eens in de vijf jaar, te laten evalueren.

Vragen en opmerkingen van de ChristenUnie-fractie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van de opdracht aan ZonMw voor de evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap (Waz). Genoemde leden vinden het een goede zaak dat er 11 jaar na de vorige evaluatie van de Waz opnieuw een evaluatie zal worden uitgevoerd. Zij zijn hierbij van mening dat een beperkte evaluatie, zoals de Minister voorstaat, onvoldoende is om goed inzicht te krijgen in het functioneren van de Waz. Bovendien zou een beperkte evaluatie geen recht doen aan de ingrijpende noodsituaties waarin jaarlijks 30.000 vrouwen zich bevinden en waardoor zij ervoor kiezen om hun zwangerschap af te breken. Zij pleiten dan ook voor een uitgebreide evaluatie van de Waz en willen hiertoe graag een aantal voorstellen doen.

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat de Minister de evaluatie wil gebruiken om te onderzoeken of er knelpunten in de wetgeving zijn. Kan de Minister aangegeven wat zij verstaat onder knelpunten in de wetgeving? Is zij voornemens om ZonMw een nadere invulling mee te geven van de knelpunten die onderzocht dienen te worden?

Genoemde leden constateren eveneens dat de Minister in de evaluatie in ieder geval de registratie bij abortushulpverlening, de samenwerkingsovereenkomsten tussen klinieken en ziekenhuizen en de samenloop van de Waz met andere wetten onderzocht wil hebben. Deze leden zijn van mening dat deze drie punten weliswaar belangrijk zijn, maar dat er nog veel meer relevante evaluatievragen te stellen zijn. Waarom heeft de Minister juist voor deze focuspunten gekozen?

Abortus is een gevoelig medisch-ethisch onderwerp dat raakt aan uiteenlopende opvattingen over de beschermwaardigheid van het leven in verschillende stadia. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen of de Minister bereid is om een begeleidingscommissie in te stellen met deskundigen vanuit verschillende disciplines. In het bijzonder zouden genoemde leden hierbij ook graag organisaties betrekken die hulp bieden aan ongewenst zwangere vrouwen en hun ongeborn kind. Is de Minister voorts bereid om naast ZonMw binnen de NWO-koepel ook de geesteswetenschappen van het SSH-domein te betrekken bij het onderzoek?

Bij de evaluatie zouden de leden van de ChristenUnie-fractie graag de volgende vragen willen meegeven aan de leden van de begeleidingscommissie:

- Wat is uw opvatting over het functioneren van de Waz?
- Worden de doelen die de wetgever voor ogen had bij het opstellen van de Waz (zoals noodsituatie van de vrouw versus rechtsbescherming ongeborn leven, waarborgen van zorgvuldig handelen, transparantie en toezicht) naar uw mening voldoende gerealiseerd?
- Is er naar uw mening sprake van knelpunten of ongewenste neveneffecten die niet voorzien waren door de wetgever? Zo ja, welke?
- Zijn er aanpassingen aan de Waz nodig om de wet voldoende toekomstbestendig te maken? Zo ja, welke?

In het bijzonder zouden de leden van de ChristenUnie-fractie de volgende punten onderzocht willen zien in de evaluatie. Zij vragen de Minister op deze punten te reageren.

- Is het kernbegrip «onontkoombare noodsituatie» uit de wet voldoende gedefinieerd? Komen de opgegeven redenen om over te gaan tot een abortusverzoek overeen met de bedoelingen die de wetgever op dit punt had?
- Is er voldoende zicht op de redenen voor een abortus? Is er aanleiding om op dit punt de registratie te verbeteren?

- In welke mate wordt de beraadtermijn nu nageleefd conform de bedoeling van de wetgever? Is het opportuun om deze beraadtermijn concreet in te vullen?
- Is er aanleiding om de abortusgrens te verlagen vanwege medische ontwikkelingen die zich sinds de totstandkoming van de wet hebben voorgedaan?
- Is er wetenschappelijk onderzoek beschikbaar over de invloed van seksueel geweld, de rol van ouders bij de seksuele opvoeding van hun kinderen of de invloed van waarden van de zorgvragen bij de keuze voor abortus?
- Welke rol speelt de verwekker/familie in de besluitvorming van een vrouw over abortus?
- Is er actuele wetenschappelijke kennis beschikbaar over de lichamelijke gevolgen van een abortus, op de korte en lange termijn?
- Zijn er verklaringen te geven voor de stijging van late zwangerschapsafbrekingen? Wat is hierbij de rol van abortusklinieken en ziekenhuizen? Wat is hierbij het verband met de ontwikkelingen in de prenatale diagnostiek?
- Welke effecten heeft de decentralisatie van de hulpverlening aan zwangere vrouwen op de bereikbaarheid en de kwaliteit van voorlichting en counseling?
- Hoe vindt momenteel de voorlichting/keuzehulp plaats en hoe wordt deze hulp door ongewenst zwangere vrouwen ervaren? Dient er bij deze voorlichting ook aandacht te zijn voor de mogelijke psychosociale gevolgen van abortus? Is er grond om de counselingsgesprekken te laten plaatsvinden buiten de ziekenhuizen en abortusklinieken, om zo keuzehulp meer onafhankelijk te maken?
- Hoe ervaren vrouwen die een abortus hebben ondergaan achteraf de nazorg? Wordt bij de nazorg ook aandacht geschonken aan de verwekker?

Tot slot vragen de leden van de ChristenUnie-fractie of de Minister bereid is om de evaluatie van de Waz voortaan periodiek, bijvoorbeeld vijfjaarlijks, te laten plaatsvinden, zoals dit ook gebeurt bij de Wet toetsing levensbeëindiging en hulp bij zelfdoding (WtI).

Vragen en opmerkingen van de GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de opdracht evaluatie Wet afbreking zwangerschap. Wat genoemde leden betreft kunnen er nog een aantal aspecten worden meegenomen voor de opdracht aan ZonMw. Zij hebben daar de volgende vragen en opmerkingen bij.

De leden van de GroenLinks-fractie vinden het positief dat er in de komende evaluatie specifieke aandacht wordt gevraagd voor de samenwerkingsovereenkomsten tussen de klinieken en ziekenhuizen. Graag zouden genoemde leden willen weten in welke mate psychologische aspecten, zoals nazorg en onafhankelijke begeleiding, van het afbreken van een zwangerschap worden meegenomen in de samenwerkingsovereenkomsten. De koepels van abortusartsen (NGvA), huisartsen (NHG-seksHAG), verloskundigen (KNOV) en gynaecologen (NVOG) hebben samen met Fiom samenwerkingsovereenkomsten ontwikkeld over hoe te handelen bij een ongewenste zwangerschap. Wordt er in de evaluatie gekeken of hier naar gehandeld wordt?

De leden van de GroenLinks-fractie maken zich tevens zorgen over de toenemende taboevorming rondom het ondergaan en het bespreken van het afbreken van een zwangerschap. Uit een onderzoeksrapport van Stichting Rutgers blijkt dit toe te nemen, wat een onwenselijke ontwikkeling is. Dit is vooral bij jongeren het geval en kan vrouwen in een lastige situatie brengen. Kan in de evaluatie worden meegenomen welke gevolgen dit heeft voor deze vrouwen en wat hiervoor de gewenste

oplossing is? Kan de Minister tevens evalueren wat de gevolgen zijn van taboevorming voor het aankloppen van vrouwen bij hulpverlenende instanties zoals Siriz en Fiom? Voelen vrouwen zich veilig genoeg om aan te kloppen bij een hulpverleningsinstantie? Wij zouden graag onderzocht zien of vrouwen tevreden zijn over het besluitvormingsproces en of daar nu voldoende aandacht voor is. Uit eerdere onderzoeken bleek dat vrouwen behoefte hebben aan ondersteuning bij dit proces, maar deze stammen nog uit de tijd dat keuzehulp landelijk was geregeld en dus wellicht beter bereikbaar was dan het de laatste tijd is geweest. Hoe is hulp geregeld buiten deze klinieken? Welke hulp is specifiek nodig buiten de kliniek? Wat deze leden betreft is het prioriteit dat goede, neutrale en onafhankelijke begeleiding, ondersteuning, voorlichting en nazorg gewaarborgd is voor vrouwen. Als zij in een situatie terecht komen waarin ze wel of niet gaan besluiten tot het afbreken van een zwangerschap, moeten ze dit zonder taboes en vooroordelen kunnen doen.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen de Minister of in de opdracht aan ZonMw kan worden meegegeven om de wettelijke bedenktijd onder de loep te nemen. Naar de mening van deze leden versterkt deze wettelijke bedenktijd van vijf dagen de taboevorming rondom het afbreken van een zwangerschap. Vrouwen kunnen ook zonder wettelijke bedenktijd een goede afweging en beslissing maken over iets ingrijpends als het gaat om de beslissing wel of niet voor het afbreken van een zwangerschap te kiezen. Hoe verhoudt de wettelijke bedenktijd zich tot de beoogde nieuwe rol van de huisarts als deze een abortuspil kan verstrekken? Is deze termijn dan nog wel effectief? Is de neutraliteit en veiligheid voldoende gewaarborgd bij huisartsen ten aanzien van het besluiten wel of niet een abortuspil te gebruiken? De leden van de GroenLinks-fractie vragen of de Minister kan onderzoeken of er belemmeringen zijn voor jongeren waarbij declaraties zichtbaar zijn bij hun huisarts om een besluit te nemen over de abortuspil.

Vragen en opmerkingen van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie hebben met veel belangstelling kennisgenomen van de aangekondigde evaluatie van de Wet afbreking zwangerschap (Waz). Zij hebben meermaals gepleit voor een nieuwe evaluatie van deze wet en zijn daarom verheugd dat die er nu komt. Genoemde leden zijn echter van mening dat de voorgestelde evaluatievragen te beperkt zijn om goed inzicht te krijgen in het functioneren van de Waz in de praktijk. Daarmee wordt volgens hen geen recht gedaan aan de problematiek van de jaarlijks ongeveer 30.000 vrouwen die geen andere uitweg zien dan het afbreken van de zwangerschap en evenmin aan de beschermwaardigheid van ongeboren kinderen die geaborteerd worden. Zij maken daarom graag van de mogelijkheid gebruik om vragen te stellen aan de Minister en aanvullende evaluatiepunten voor te stellen.

Procedure

De leden van de SGP-fractie constateren dat abortus een gevoelig medisch-ethisch onderwerp is omdat het gaat om beslissingen over leven en dood. Vanwege deze gevoeligheid vragen deze leden of de Minister bereid is een begeleidingscommissie van deskundigen uit verschillende ethische stromingen en uit verschillende maatschappelijke organisaties samen te stellen. In aanvulling daarop vragen zij of de Minister bereid is aan de onderzoekers te vragen of zij deskundigen en maatschappelijke organisaties uit de diverse ethische stromingen willen betrekken bij de evaluatie, zoals ook bij de vorige evaluatie in 2005 is gedaan.

Knelpunten in wetgeving

De leden van de SGP-fractie constateren dat de centrale vraag in de opdrachtbrief is of er knelpunten in de huidige wetgeving zijn. Zij constateren echter dat de opdrachtbrief onduidelijkheid laat bestaan over wat verstaan dient te worden onder «knelpunten in de huidige wetgeving»? Kan de Minister toelichten wat zij hieronder verstaat?

Samenwerkingsovereenkomsten

De leden van de SGP-fractie constateren dat er specifieke aandacht gevraagd wordt voor de samenwerkingsovereenkomsten tussen de klinieken en ziekenhuizen. Waarom wordt hier niet de hele keten meegenomen, waaronder begrepen de huisarts, de gespecialiseerde keuzehulpverleners, hulpverleners die nazorg bieden aan vrouwen die een abortus hebben ondergaan, hulpverleners die vrouwen begeleiden bij het uitdragen van de zwangerschap, maatschappelijk werkers e.d.? Vindt de Minister het met de leden van de SGP-fractie wenselijk dat de verschillende disciplines gevraagd worden naar hun opvatting over het functioneren van de huidige wet in de praktijk en wat de door hen ervaren knelpunten zijn? Is de Minister bereid te laten onderzoeken hoe de leidraad voor huisartsen¹ en de bijbehorende samenwerkingsafspraken² in de praktijk functioneren?

Regelmatige evaluatie

De leden van de SGP-fractie vragen de Minister of zij bereid is de Waz voortaan periodiek, bij voorkeur eens per vijf jaar, te laten evalueren, zoals dit bijvoorbeeld ook gebeurt bij de Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding.

Artikel 3: Beraadtermijn

De leden van de SGP-fractie constateren dat uit het principe van de bescherming van ongeboren menselijk leven voortvloeit dat de beraadtermijn strikt dient te worden uitgelegd, aldus de regering ten tijde van de vorming van de wet. Is de Minister bereid te laten onderzoeken of de beraadtermijn in acht wordt genomen? Is de Minister daarnaast bereid te laten onderzoeken op welke manier er een meer concrete invulling gegeven kan worden aan de beraadtermijn?

Artikel 5: Geïnformeerde keuze

De Minister constateert terecht dat de Wet afbreking zwangerschap als doel heeft hulp te bieden aan vrouwen die zich als gevolg van een ongewenste zwangerschap in een noodsituatie bevinden en daarbij zo veel mogelijk bescherming te bieden aan het ongeboren menselijk leven.³ Is de Minister bereid om te laten onderzoeken of de beschermwaardigheid van het leven wel maximaal geborgd is in de abortuspraktijk en op welke wijze hier nog verbetering in kan worden aangebracht? De leden van de SGP-fractie vragen de Minister of zij bereid is te laten onderzoeken in hoeverre er sprake is van het naleven van eisen met

¹ Fiom in samenwerking met SeksHAG (2015). *Leidraad huisartsen bij een onbedoelde zwangerschap*. https://sekshag.nhg.org/sites/default/files/content/sekshag/uploads/leidraad_onbedoelde_zwangerschap_huisartsen_oktober_2015.pdf

² Fiom, NGvA, KNOV en SeksHag (2016). *Landelijke Samenwerkingsafspraken Ongewenste zwangerschap*. https://sekshag.nhg.org/sites/default/files/content/sekshag/uploads/landelijke_samenwerkingsafspraken_def_sept_2016.pdf

³ Zie onder meer de pre-ambule van de Waz en artikel 5, eerste lid

betrekking tot de begeleiding van vrouwen, zoals beschreven in de wet en de richtlijn «Richtlijn begeleiding van vrouwen die een zwangerschapsafbreking overwegen.» Is de Minister bereid daarbij aan de onderzoekers de volgende evaluatievragen mee te geven:

- a. In hoeverre wordt de richtlijn nageleefd dat een vrouw altijd een verwijzing wordt aangeboden als zij (lijkt te) twijfelen over de keuze en behoefte heeft aan keuzebegeleiding, als zij ambivalente gevoelens heeft, als zij een zwak sociaal netwerk heeft of weinig tot geen steun ervaart uit haar omgeving, als de zwangerschap geheim moet blijven voor familie en vrienden, als dwang of drang vermoed wordt bij de keuze voor abortus, als maatschappelijke problemen ten grondslag liggen aan de nood situatie van de vrouw of als er sprake is van psychiatrische problematiek?
- b. Wordt iedere vrouw, conform de Waz, tijdens een gesprek over een onbedoelde zwangerschap geïnformeerd over alle mogelijke oplossingen voor de door haar ervaren nood situatie? Behelst dit informeren ook dat samen met de vrouw verkend wordt wat deze oplossingen concreet voor haar zouden betekenen en welke ondersteuning zij daarbij zou kunnen krijgen? Indien dat niet het geval is, hoe wordt dan getoetst of er sprake is van een onontkoombare nood situatie die op geen andere manier kan worden opgelost dan door een abortus? Hoe verhoudt zich de wettelijke verplichting dat vrouwen altijd worden gewezen op alternatieven voor abortus tot de afzwakking van deze eis in de begeleidingsrichtlijn?
- c. Bij ongeveer een op de zeven vrouwen vindt een zwangerschapsafbreking plaats onder druk van anderen.⁴ Deze vrouwen wilden hun zwangerschap vaak uitdragen, maar waren niet in staat om weerstand te bieden tegen de druk van de verwekker, de familie of andere naasten.⁵ Hoe verhoudt zich dit gegeven met de toets die een arts volgens artikel 5, tweede lid, onderdeel b dient uit te voeren of een vrouw haar verzoek heeft gedaan en gehandhaafd in vrijwilligheid?
- d. Wat is de rol van de verwekker in de besluitvorming van de vrouw, waarbij wordt ingegaan op dwang en pressie enerzijds, en anderzijds mogelijke gevoelens van rouw en / of verlies bij de partner? Zou het wenselijk zijn de partner meer te betrekken bij het keuzegesprek en wat zijn de mogelijkheden daarvoor?
- e. Ongeveer een op de vier vrouwen heeft ernstige twijfels over de keuze waar ze voor staat.⁶ Dat een deel van de vrouwen ook na het intakegesprek blijft twijfelen, valt op te maken uit de hoge no-showpercentages waar alle abortusklinieken mee te maken hebben⁷ en uit het gegeven dat ongeveer een op de zes vrouwen achteraf niet tevreden is over haar keuze tot een abortus.⁸ Hoe verhoudt zich dit met de toets die een arts volgens artikel 5, tweede lid, onderdeel b dient uit te voeren of een vrouw haar verzoek weloverwogen heeft gedaan?
- f. In hoeverre wordt de richtlijn nageleefd dat een vrouw er recht op heeft om de echo van het ongeboren leven te zien? De leden van de SGP-fractie hebben namelijk diverse signalen dat artsen of verpleegkundigen dit weigeren, ondanks de wens van de vrouw.
- g. In hoeverre is de nazorg aan vrouwen geborgd? Welke informatie krijgt de vrouw gedurende het nazorgtraject? Aan welke nazorg

⁴ Ditzhuijzen, J. van, Ten Have, M., de Graaf, R., van Nijnatten, C. H., & Vollebergh, W. A. (2015). *The impact of psychiatric history on women's pre-and postabortion experiences*. *Contraception*, 92(3), 246–253.

⁵ Brauer, M. e.a. (2012), pag. 25.

⁶ Ditzhuijzen, J. van e.a. (2015).

⁷ Jaarverslag Casaklinieken 2014, pag. 7. <http://www.casaklinieken.nl/sites/default/files/afbeeldingen/Jaarverslag%20CASA%20Nederland%202014.pdf>

⁸ Bakker, F., de Graaf, H., & de Haas, S. (2009). *Seksuele gezondheid in Nederland 2009*. Rutgers Nisso Groep, pag. 57

hebben vrouwen behoefte, waarbij mede gekeken wordt naar de behoefte aan ondersteuning op andere vlakken (bijvoorbeeld sociaal, financieel, maatschappelijk of relationeel) om de ervaren noodsituatie helemaal weg te nemen?

De leden van de SGP-fractie constateren dat iedere vrouw op grond van de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO) en artikel 5 Waz recht heeft op volledige informatie over een behandeling, de gevolgen en risico's daarvan en de alternatieven voor de behandeling. Het aspect van het verplichte informeren over de mogelijke mentale en fysieke gezondheidseffecten is, zo constateren deze leden, niet onderzocht tijdens de evaluatie van de Waz in 2005. Evenmin is deze informatieplicht aan bod gekomen tijdens de reguliere inspectie van abortusklinieken door de Inspectie voor de Gezondheidszorg in 2012.⁹ De leden van de SGP-fractie vragen de Minister daarom of zij bereid is te laten onderzoeken:

- Of iedere vrouw die een zwangerschapsafbreking overweegt of wenst, tijdens een gesprek mondelinge en schriftelijke informatie krijgt over de mogelijke psychosociale, psychische en fysieke gevolgen van een abortus, inclusief de risicofactoren die de kans daarop vergroten;
- In hoeverre de informatie die vrouwen hierover krijgen volledig is en
- In hoeverre de websites van de abortusklinieken en ziekenhuizen correcte en volledige informatie hierover geven.

De leden van de SGP-fractie constateren dat er op basis van artikel 5 bij algemene maatregel van bestuur eisen zijn gesteld die ertoe zouden moeten strekken dat iedere beslissing tot het afbreken van zwangerschap met zorgvuldigheid wordt genomen en alleen dan uitgevoerd, indien de noodsituatie van de vrouw deze onontkoombaar maakt. De leden van de SGP-fractie vragen de Minister of zij de eisen in de algemene maatregel van bestuur wil laten evalueren, onder meer gelet op de bestaande problemen in de financiering van gespecialiseerde keuzehulp, de gespecialiseerde nazorg aan vrouwen en de beperkte vergoeding voor huisartsen.

Artikel 11: Registratie

De leden van de SGP-fractie constateren dat de Minister in het bijzonder aandacht wil vragen voor de registratie bij abortushulpverlening en de wensen van het veld in deze. Daarbij vragen zij of de registratiefrequentie van ieder kwartaal wel noodzakelijk is. Kan de Minister aangeven waarom zij zo specifiek hiernaar vraagt en daarmee in een bepaalde richting stuurt? Waarom stelt zij de wensen van het veld hierin centraal en niet de informatie die nodig is voor het (tussentijds) bijsturen en verbeteren van het beleid? Welke frequentie van aanleveren van informatie is gebruikelijk bij zorgverleners in de curatieve zorg en de langdurige zorg?

De leden van de SGP-fractie constateren dat de Nederlandse overheid, op een kleine steekproef uit de evaluatie in 2005 na, geen inzicht heeft in de door vrouwen ervaren noodsituaties. In andere landen, zoals in België, is deze informatie wel bekend. De leden van de SGP-fractie zijn van mening dat inzicht in de verschillende categorieën (geanonimiseerde) noodsituaties van vrouwen een belangrijke rol kan spelen bij het verbeteren van de ondersteuning aan vrouwen die een keuze moeten maken om een zwangerschap af te breken of uit te dragen. Op basis van het zesde lid worden de redenen voor een abortus wel geregistreerd, maar komen deze niet in de jaarrapportage Waz terecht. Is de Minister daarom bereid te laten onderzoeken op welke manier de belangrijkste redenen die vrouwen te kennen geven voor het afbreken, dan wel het uitdragen van een onbedoelde zwangerschap op een zo effectief mogelijke, gestandaard-

⁹ Inspectie voor de Gezondheidszorg (2013). *Verantwoorde zorg in abortusklinieken, met ruimte voor verbetering*. Utrecht.

seerde en gecategoriseerde wijze opgevraagd en gepubliceerd kunnen worden?

Levensvatbaarheidsgrens

De leden van de SGP-fractie constateren dat de levensvatbaarheidsgrens door de voortgaande medische ontwikkelingen en innovaties inmiddels niet meer ligt bij 24 weken, maar eerder. Is de Minister bereid te laten onderzoeken of er aanleiding is om de abortusgrens te verlagen vanwege medische ontwikkelingen die zich sinds de totstandkoming van de wet hebben voorgedaan?

Prenatale screenings

De leden van de SGP-fractie vragen de Minister of zij bereid is te laten onderzoeken wat bekend is over de stijging van late zwangerschapsafbrekingen, wat de rol van prenatale diagnostiek in deze is, wat de rol van ziekenhuizen en van abortusklinieken is en of er veranderingen waarneembaar zijn.

II. Reactie van de Minister